

Martin Fahlgren

Vietnam var nära – Vem svartmålar vem?

Kommentar till en artikel av Åke Kilander i tidskriften *Clarté* nr 4-08

Boken *Vietnam var nära*, som publicerades våren 2007, är ett försök att skriva De Förenade FNL-gruppernas (DFFG) historia. Med tanke på de ideologiska och politiska strider som utkämpades i och kring DFFG, och de splittringar, uteslutningar, brytningar osv som ägde rum, så är givetvis denna historia kontroversiell och därför är det inte särskilt konstigt att många recensenter har haft kritiska synpunkter på boken.¹

I tidskriften *Clarté* har nu bokens författare – Åke Kilander (ÅK) – gått i svaromål mot kritikerna i en artikel med rubriken ”Svartmålning av Vietnamrörelsen”. Varför har ÅK och/eller redaktionen valt en sådan rubrik? Med tanke på att en hel del av kritiken mot DFFG handlat om den grova smutskastning som de ledande maoisterna i DFFG tillgrepp mot sådana som de betraktade som sina motståndare, är detta lite väl magstarkt, i synnerhet eftersom ÅK inte har något att säga om denna smutskastning. I stället går han till motangrepp och beskyller kritikerna för ”smutskastning” – av DFFG!!²

Anmärkning: Våren 2007, strax efter det att *Vietnam var nära* publicerats, nedtecknade jag kritiska synpunkter på boken och tillsände dem Åke Kilander personligen. Detta brev, som lämpligen läses ihop med föreliggande artikel, finns på marxistarkivet: [”Vietnam var nära” – ett brev till Åke Kilander](#). Se brevets inledning för närmare uppgifter om dess tillkomst och syfte.

Är kritikerna emot enhetsfronten?

Redan i ÅK:s artikelningress får vi veta att ”enhetsfronten är en av de viktigaste lärdomarna” från DFFG och att ”i dag vill somliga radera den lärdomen”. Vad menar ÅK egentligen? Uppenbarligen vill han att läsaren ska dra slutsatsen att kritiken mot DFFG är liktydig med en kritik mot enhetsfrontsidén som sådan. Mig veterligen har dock *ingen* av de recensenter som ÅK polemiserar mot uttalat sig principiellt mot enhetsfronten, däremot har de fört fram kritiska synpunkter på hur enhetsfronten *tillämpades* i DFFG.³

Det ÅK i själva verket är ute efter är *inte* att försvara enhetsfrontens principer, utan att försvara ”enhetsfronten” i DFFG:s tappning. ÅK vill att DFFG ska ses som en mer eller mindre felfri modell för solidaritetsrörelser av anti-imperialistiskt slag. DFFG förvandlas på detta sätt till en helig ko, stående över all kritik. Detta är själva kontentan i ÅKs artikel.

---

¹ Några av dessa recensioner finns samlade på marxistarkivet: P-O Mattsson, [Lärdomar av den svenska FNL-rörelsens uppgång och fall](#) och Mats Parner, [De flerdubbla lojaliteternas skede](#) samt Kjell Östberg, [Det var rätt att göra uppror!](#)

² Ibland tar ÅK i så att han spricker. T ex citerar han P-O Mattssons artikel i tidningen *Internationalen*: ”Vid kongressen i Stockholm 1975, efter att vietnameserna segrat, togs parollen ’Bekämpa USA-imperialismen bort’.../ Nu hade DFFG löpt linan ut och blivit ett offer för uppslutningen kring den kinesiska maoismen”. Detta kommenterar ÅK så här: ”Det är rena lögnen – belägg för dessa påståenden saknas.” När det gäller borttagandet av parollen 1975, så är det en uppgift som ÅK själv levererar i sin bok (s. 194): ”Parollen ’Bekämpa USA-imperialismen’ slopades...”. Den andra delen av Mattson-citatet är en slutsats som baseras på betydligt mer än bara slopadet av parollen och den kan givetvis ÅK bestrida, men då duger det inte bara med att häva ur sig att det är en ”lögn”.

³ När det gäller vissa förhållanden, t ex den grova historieförfälskning som tillgreps för att utestänga trotskister från DFFG, är nog recensenterna eniga, men när det gäller andra frågor t ex rörande ”frontens plattform”, olika ställningstagande i konkreta frågor m m, då finns säkert en hel del olika uppfattningar bland recensenterna. Detta verkar ÅK inte ens förstå, utan han drar alla över en kam: All kritik är felaktig, enhetsfrontsfientlig.

Ett klagörande: Innan jag går vidare så vill jag betona att jag *inte* anser att huvudsidan i DFFG var dålig och det anser nog inte heller övriga ”recensenter”. DFFG och dess medlemmar och sympatisörer utförde ett viktigt solidaritetsarbete, som jag på intet sätt vill förringa betydelsen av. Det finns en hel del att lära av DFFG i positiv bemärkelse.⁴ Men det betyder inte att man får blunda för det som var mindre bra, vilket tyvärr ÅK vill få oss att göra. Om man verkligen vill *lära* av historien då måste man betrakta den kritiskt, ty det är enbart på det sättet som man kan undvika att upprepa liknande misstag i framtiden. Det är det som kritiken mot DFFG handlar om, inte att ”kasta ut barnet med badvattnet”, vilket ÅK uppenbarligen tror (eller vill få andra att tro).

Vad är kärnan i recensenternas kritik?

Eftersom ÅK påtagit sig rollen som försvarare av enhetsfrontens Idé, förkroppsligad i DFFG, ignorerar han kritiken mot DFFGs *politik* och kritiken av de *metoder* som tillgreps mot de åsiktsriktningar som maoisterna ville hålla tillbaka. I stället styr ÅK in på ett sidospår och ägnar större delen av sin artikel till att förneka och försöka bortförklara det faktum att maoisterna hade sträng kontroll över DFFG.⁵

Att maoisterna verkligen ”kontrollerade” DFFG (på gott och ont), det är fullkomligt klart. Detta förhållande hade sin grund i att det var maoister som byggde upp DFFG. Därmed var också deras ledande ställning egentligen välförtjänt och helt legitim. Kärnan i kritiken mot maoisternas styrning handlar därför *inte* om dominansen *i sig*, utan den gäller *hur* maoisterna brukade sitt inflytande, dvs de beslut de genomdrev och de metoder som de tillgreps, m a o *konsekvenserna* av den maoistiska dominansen. Det är dessa frågor som bör diskuteras. ÅK gör dock tvärtom. För honom är det centrala att *förneka den maoistiska dominansen i sig* och därvid bortser han från de konkreta uttryck för ”styrning” som kritikerna pekat på, vilket leder till en fullkomligt akademisk diskussion som kan vara av intresse för personer som likt ÅK inte förmått stiga upp ur 1970-talets skyttegravar, men som saknar relevans för de som vill se framåt och därför veta vad som var bra och vad som var dåligt med DFFG. Och i det perspektivet är frågan om det var maoister eller inte som låg bakom av underordnad betydelse.⁶

I det tidigare nämnda brevet till ÅK (maj 2007) framförde jag kritiska synpunkter på *Vietnam var nära* och exemplifierade hur ledande maoister (KFML-are) i DFFG använde sig av grova lögnar hämtade från stalinistiska källor i sina ansträngningar att bekämpa ”trotskismen”.⁷ Dessa mörka sidor av DFFGs historia vill inte ÅK beröra, utan han reagerar genom att blunda

⁴ Exempel på detta ges i brevet till ÅK, se inledande anmärkningen ovan, och jag kommer även att diskutera den frågan utförligt i en kommande artikel.

⁵ Det är faktiskt ganska märkligt att ÅK lägger så smycket krut på att förneka den maoistiska styrningen av DFFG. Om maoismen fortfarande hade varit en livaktig politisk vänsterströmning, då skulle det måhända vara begripligt, men så är ingalunda fallet och därmed är frågan av ganska liten betydelse. ÅK betonar själv att det viktiga med DFFG är ”enhetsfronten”: Varför då inte diskutera de politiska och andra problem som hänger samman med detta i stället för att ägna sig åt en ganska irrelevant sidodebatt? Att man i DFFG exempelvis tillgreps stalinistiska lögnar i kampen mot ”trotskismen”, det är ovedersägligt och kan inte sopas under mattan eftersom det finns svart på vitt i DFFG:s publikationer. Om man vill lära av DFFG, då måste man också ta ställning till om detta var OK eller inte. Om det var maoister som låg bakom det hela eller inte spelar mindre roll i sammanhanget. ÅK vill dock inte diskutera kritiken mot DFFGs politiska praktik, utan koncentrerar sig på bifrågan.

⁶ Dessutom: Eftersom det bland såväl den icke-maoistiska vänstern som forskare råder stor enighet om det starka maoistiska inflytandet i DFFG, måste förnekandet av detta för utomstående ”betraktare” förefalla minst sagt märkligt och kanske t o m suspekt. Vad tror sig ÅK vinna med detta förnekande? Ur ett sektperspektiv, för de som vill mytologisera det gamla DFFG, är det måhända begripligt, men för oss som vill bryta ner sektmentaliteten för att komma framåt... för oss framstår det som ytterst oförnuftigt.

⁷ Se not 1

och tiga. Det finns ingen anledning att låta ÅK smita undan dessa problem. Det är denna aspekt som jag tänker belysa nedan.

Smutskastning modell DFFG

Det mest flagranta exemplet på grov smutskastning är den 1970 publicerade skriften *Trotskismen, fronterna och Vietnamrörelsen* (i fortsättningen TFOV). Denna skrevs av KFML-arna Kurt Wickman och Lars Gustafsson (i fortsättningen WG) för Uppsala FNL-grupps räkning, men studerades i hela DFFG, och spreds aktivt både i och utanför organisationen.⁸ Syftet med TFOV var att ideologiskt motivera att trotskister utestängdes från DFFG.⁹

Broschyren och tre motskrifter, där de flesta lögnerna avslöjades, finns på marxistarkivet (se "[Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen](#)"). Det finns här ingen anledning att upprepa de argument och fakta som förs fram i dessa motskrifter, vilka f ö aldrig vare sig DFFG eller KFML/SKP försökte att *i sak* vederlägga. Jag ska dock ta upp *ett* exempel, nämligen TFOVs behandling av Spanien, där jag kan tillföra en hel del uppgifter som kompletterar det som står i motskrifterna.¹⁰

Det spanska inbördeskriget i historiens ljus

1970, då TFOV gavs ut, fanns på svenska i stort sett inga böcker eller andra skrifter som tog ett lite bredare grepp på spanska inbördeskriget. De som ville tränga in i frågan var därför hänvisade till att söka fakta på annat håll.¹¹ Det var också just det som författarna av motskrifterna gjorde genom att ta del av den litteratur om ämnet som fanns på främmande språk (engelska, franska).

Idag är situationen annorlunda. På svenska finns flera viktiga böcker¹² och även en hel del andra texter, vilket ger även de som inte vill/kan studera litteratur på främmande språk möjligheter att tränga in i problematiken.

Men ännu viktigare är att det nu, delvis beroende på Franco-regimens fall i Spanien och omvälvningarna i Sovjetunionen, finns tillgång till omfattande arkiv som tidigare var stängda för forskning – särskilt värdefulla är de sovjetiska arkiven, eftersom där finns massor av dokument, rapporter, brevväxling m m som rör kommunisternas agerande och syn på det hela. Dessa nya källor har gjort det möjligt att grundligt reda ut och dokumentera det historiska händelseförloppet och har resulterat i såväl viktiga dokumentsamlingar som avhandlingar,

⁸ Författarduon utvidgade sedan skriften till en bok, *Marxism eller trotskism?* publicerad via KFMLs försorg i februari 1972. Bokens Spanien-avsnitt var i stort sett oförändrat från TFOV (med några mindre tillägg).

⁹ I det tidigare nämnda brevet till ÅK från maj 2007 behandlas andra aspekter av relationerna mellan DFFG och de svenska trotskisterna.

¹⁰ Det spanska inbördeskriget tas upp i alla tre motskrifterna som ingår i samlingen "[Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen](#)" på marxistarkivet. Se s. 38-46 (Kaj Håkansson), s. 91-94 (Kentth-Åke Andersson) och s. 109-110 (Två medlemmar i Stockholms FNL-grupp)

¹¹ I detta sammanhang är det dock en smula förbryllande att ingen av "debattörerna" kom på tanken att gå till "tidsdokumenten", dvs de svenska tidningar och småskrifter som rapporterade, dokumenterade och analyserade det spanska inbördeskriget när det hände. En del av detta material finns nu på marxistarkivet. Några av dessa artikelsamlingar refereras nedan (och tas då upp i det sammanhanget), men se även Ture Nermans [Spansk resa våren 1937](#) samt [Anarkister om Spanien, SAC:s tidskrift Syndikalismen årgång 1939](#) och [SP:s Socialistisk Tidskrift om spanska inbördeskriget](#).

¹² Bl a historikern Hugh Thomas "standardverk" *Spanska inbördeskriget* (1978), Antony Beevors *Spanska inbördeskriget* (2006) och den spanske syndikalisten C.M. Lorenzos *Syndikalismen vid makten* (1972). På marxistarkiv.se finns utdrag ur dessa böcker, men även en hel del annat material. Den som själv vill botanisera i detta kan gå in på marxistarkiv.se, klicka sig fram via menyerna Europa -> Spanien -> Spanska inbördeskriget (och dess undermenyer) och sedan välja det som verkar intressant. Se också debatten om filmen "Land och frihet" som finns dokumenterad på marxistarkivet: [Land och frihet - recensioner och debatt](#) (artikelsamling) och [Hyckleri och rättfärdighet](#) (artikel).

böcker och artiklar där olika aspekter av det spanska dramat penetreras. Det är väl knappast förvånande att mycket av denna litteratur finns på spanska: I den spanskspråkiga världen är intresset för spanska revolutionen stort, vilket både lett till att det forskats och skrivits mycket om ämnet (särskilt i Spanien) och att man till spanska översatt många arbeten från andra språk (främst engelska och franska). Eftersom jag själv under lång tid varit intresserad av den spanska revolutionen har jag också hållit mig informerad om och tagit del av denna rika litteratur, samt försökt ge glimtar av den på marxistarkivet.

”Trotskisterna” i Spanien var spioner, fascistagenter osv

I TFOV hävdas att det antistalinistiska arbetarpartiet POUM var spioner, förrädare och fascistagenter, som saboterade kampen mot fascismen. Där står bl a:

I Spanien var trotskisterna organiserade i POUM. Det spanska folket kan ge otaliga bevis på hur denna rörelse stod direkt i fascisternas tjänst....

Det avslöjades senare att POUM:s ledare Andres Nin, nära vän till Trotskij, stod i direkt förbindelse med fascisternas hemliga underrättelseorganisationer och lämnade ut värdefulla uppgifter om de republikanska trupperna.

För att ”visa” detta använder sig TFOV huvudsakligen av en broschyr författat av en viss Francisco Anton, *Trotskismen i Spania i fascistens tjänste*, utgiven i Oslo 1938.

Vem var då denne Anton och vilket slags skrift var det fråga om? Jo, Anton var en ledande kommunist (*stalinist*) i Madrid och skriften var ett led i den intensiva kampanj som stalinisterna förde för att få POUM klassat som fascistagenter osv och att iscensätta en rättegång, där POUM:s ledning skulle anklagas och dömas som skyldiga till dessa brott (vilka givetvis bara förtjänade dödsstraff).

Fortsättningsvis kommer jag att referera till en hel del texter och dokument, men för att hålla artikeln relativt kortfattad har jag varit återhållsam när det gäller att citera eller i detalj återge sådant som finns tillgängligt på marxistarkivet – i stället anger jag (med länkar) var man kan hitta de aktuella texterna.

POUM frikänns från spionerianklagelser osv

Nå vad uppnåddes då med denna kampanj? Jo det hölls faktiskt en rättegång mot POUM-ledningen i Barcelona i oktober 1938, fast domstolen kom fram till att alla anklagelser om spioneri, samarbete med fascisterna osv var felaktiga. Av de 7 som till slut åtalades blev 2 helt frikända och 5 fick fängelsestraff, en dom som motiverades med att de var revolutionärer som kämpade för ett annat (socialistiskt) samhälle, vilket deras medverkan i ”majhändelserna” i Barcelona 1937 ansågs visa. När domstolen sagt sitt meddelade det svenska kommunistpartiets dagstidning *Ny Dag* (31.10 -28) domstolens utslag på följande sätt:

Domstolen konstaterade, att POUM-s medverkan i revoltförsöket i Barcelona i maj förra året syftade till att störta den nuvarande demokratiska regeringen och införa en annan. Tre av de anklagade ledande representanterna dömdes för uppror mot republiken till vardera 15 års fängelse och en fjärde till 11 år. Två av de anklagade frikändes. [Anm: antalen fel, ska vara *Fyra* resp *femte* – Red]

De dömdes således för sin ”medverkan” i majhändelserna 1937¹³, inget annat. Innan dess hade *Ny Dag* i sin rättegångsrapportering trumpetat ut att det fanns ”talrika”, ”omfattande”, ”förkrossande” bevis för POUMs förräderi (spioneri, sabotage, samarbete med Franco osv). Alla dessa skrivelser gick fullkomligt upp i rök när domstolens utslag kom. Någon förklaring

¹³ För den som inte känner till vad detta egentligen handlade om rekommenderas artikeln [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) som innehåller en ganska kortfattad redogörelse för dessa händelser.

till det faktum att domstolen uppenbarligen hade en annan åsikt än *Ny Dag* gavs aldrig. *Ny Dag* slutade tvärt att kommentera rättegången.

Den som så vill kan själv ta del av det som skrevs om POUM-processen, eftersom vi på marxistarkivet samlat rapporteringen från såväl *Ny Dag* (dvs svenska kommunistpartiet) som *Folkets Dagblad* (Socialistiska partiet) och *Arbetaren* (syndikalisterna).¹⁴ Rekommenderas varmt!

Vi konstaterar således att det finns domstolsbeslut på att POUM *inte* var fascistagenter, att de *inte* spionerat för fascisterna, att de *inte* sysslat med sabotage osv. Att fortsätta att beskylla personer för brott som en domstol frikännt dem från, vad är det? Jo, det är förtal, i detta fall grovt förtal som oundvikligen skulle leda till fällande dom om det togs upp i en domstol. Det bekymrade dock inte författarna till TFOV, eller rättare sagt: de försökte inte ens undersöka saken närmare. De var inte intresserade av sanningen, utan de var enbart ute efter att smutskasta POUM, och via detta ”trotskismen”.

Men, kanske någon invänder: Flera av de åtalade fick ju ändå fängelsestraff! Ja, det är riktigt, men för det första var det inte för de brott som TFOV (och Anton) beskyllde dem för, och för det andra måste man konstatera att också domen som sådan närmast var en skandal (som vidtogs för att stalinisterna inte helt skulle förlora ansiktet), vilket också flera ledande spanska politiker – med den katalanske presidenten Lluís Companys i spetsen – framförde i ett uttalande om domstolsutslaget där de även krävde att POUM-ledarna omedelbart borde frigges.¹⁵

Detta borde egentligen vara tillräckligt för att visa att TFOV:s Spanien-avsnitt är grov smutskastning och förtal, men vi ska inte nöja oss härmed utan också titta på saken ur några andra perspektiv.

Historikernas dom

Det finns knappast någon historiker som *inte* är på det klara med att anklagelserna mot POUM var lögnaktiga, att de ”bevis” stalinisterna påstod sig ha var förfalskningar osv.

Exempelvis är den till svenska översatte historikern Hugh Thomas fullständigt klar i dessa frågor, vilket framgår av det längre utdrag ur hans bok som återges i artikeln [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) (på marxistarkivet), liksom hans kommentarer till POUM-processen som citeras i efterskriften till artikelsamlingen [Processen mot POUM...](#)¹⁶

Detsamma gäller Antony Beevor (se citatet i ”Processen...”).

Se även de två kapitlen ur historikern Burnett Bollotens grundliga studie av spanska inbördeskriget *The Spanish Civil War – Revolution and Counterrevolution*, som finns i svensk översättning på marxistarkivet: [Repressionen mot anarkister och POUM under spanska inbördeskriget](#).

Att författare med syndikalistiska och/eller anarkistiska sympatier anser detsamma är väl knappast förvånande. Se t ex den tidigare nämnda Lorenzos bok *Syndikalismen vid makten* och utdraget ur Noam Chomskys [Makt och motstånd](#), som finns på marxistarkivet (där finns även flera andra texter som härrör från anarkosyndikalistiskt håll).

¹⁴ Artikelsamlingarna innehåller även en del kommentarer och kompletterande material. Artiklarna från *Ny Dag* är publicerade för sig (i [Processen mot POUM - Artiklar ur Ny Dag \(SKP:s dagstidning\)](#)), medan *Folkets Dagblad* och *Arbetaren* publicerats ihop (i [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#)) eftersom deras hållning och rapportering är ganska likartad och kompletterar varandra.

¹⁵ Se ”Efterskrift” till [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#), där uttalandet presenteras närmare och där det också redovisas en komplett lista med undertecknare av uttalandet.

¹⁶ I det uppdaterade Spanien-avsnittet i *Marxism eller trotskism?* (s. 144) – se not 8 ovan – hänvisar WG av någon obegriplig anledning till Thomas arbete – de kan knappast ha läst boken.

Om vi så övergår till den rika litteratur om spanska inbördeskriget som finns på ”främmande” språk, så är förhållandena desamma. Oavsett politiska preferenser är historikerna eniga beträffande den stalinistiska repressionen och smutskastningen av POUM. Detta gäller även historiker som är positivt inställda till kommunistpartiets allmänna politiska inriktning, dvs de som anser det var helt OK att föra en folkfrontspolitik som innebar att man höll tillbaka den sociala revolutionen för få till stånd en allians med borgare i och utanför Spanien.

Ett bra exempel på historiker av det sistnämnda slaget är Helen Graham, som i sin bok *The Spanish Republic at War 1936-1939* (2002) för en intelligent och sofistikerad argumentation för den av stalinisterna förespråkade folkfrontspolitiken. Graham försöker på olika sätt bortförklara och frita det spanska kommunistpartiet från en del av *ansvaret* för repressionen mot POUM och anarkosyndikalisterna, och hon kritiserar POUMs politik, men något stöd för TFOVs anklagelser mot POUM ger hon inte – i den frågan är hon helt överens med de andra historikerna.

Även författare knutna till kommunistpartierna i Spanien håller med om att anklagelserna mot och förföljelsen av POUM var felaktiga.¹⁷

I detta sammanhang bör nämnas *Queridos camaradas. La Internacional Comunista y España 1919-1939* [Kära kamrater. Kommunistiska internationalen och Spanien 1919-1939] skriven av det spanska historikerparet Antonio Elorza och Marta Bizcarrondo (1999). De anser, precis som Helen Graham, att folkfrontspolitiken i grunden var korrekt, men kritiserar samtidigt skarpt hur den tillämpades (de skyller på Komintern och Moskva), tar avstånd från de stalinistiska lögnerna om POUM och mordet på dess främste ledare Andreu Nin osv. Samtidigt är de *inte* principiellt emot repression riktad mot POUM: Det var de falska anklagelserna som var huvudfelet – om man i stället hade tagit fasta på att POUM var *revolutionärer*, dvs motståndare till kapitalismen som ville ha en socialistisk revolution, ja då hade det kunnat vara OK att förbjuda POUM, fängsla dess ledning osv. Detta är givetvis den logiska konsekvensen av den kommunistiska folkfrontslinjen (båda författarna har stått spanska kommunistpartiet nära) – det är den väg som reformister gång på gång i historien slagit in på när de valt att försvara det bestående borgerliga samhället (ett av de mest kända exemplen på detta är den tyska socialdemokratins roll i Tyskland 1918-19).¹⁸

Kommunistiska omdömen

Vi begränsar oss här till de spanska kommunisterna.

Bortsett från vissa små stalinistiska sekter, så var det mycket länge sedan som man från ledande kommunistiskt håll stod upp för den slags historieskrivning som TFOV för fram. Under 50- och 60-talen försökte man undvika sådana frågor och på 70-talet började man distansera sig från och kritisera den stalinistiska politiken under inbördeskriget (fast man försökte givetvis bagatellisera det egna ansvaret och skylla på Moskva).

De första som sade ifrån och tog avstånd från förföljelserna av POUM, mordet på Nin osv, var de spanska dissidenterna, dvs de kommunister som av olika anledningar blivit uteslutna eller brutit med spanska kommunistpartiet.

Den mest kände av dessa ”avhoppare” är Jesús Hernández, en av de två kommunister som ingick i den spanska centralregeringen under inbördeskriget. Hernández kom i slutet av 40-

¹⁷ Ett exempel på detta är den katalanske kommunistiske historikern Ferran Gallego, som skrivit en hel (mycket pratig) bok om majhändelserna 1937, *Barcelona, mayo de 1937*, Debate 2007. Författaren är mycket kritisk mot POUM:s politik – han menar att POUMs ”strategi” gjorde ”fiasko” – men han har inget till övers för den stalinistiska smutskastningen och repressionen mot POUM.

¹⁸ En utmärkt bok om detta är Sebastian Haffner, *Den tyska revolutionen 1918/19*, Nya Doxa 2006

talet i konflikt med den övriga partiledningen. Han blev titoist och publicerade i början av 1950-talet en bok som var en skarp vidräkning med den förda politiken, inklusive förföljelsen av POUM. Hernández fick senare ”stöd” även från CK-medlemmen Enrique Castro och den berömde kommunistiske befälhavaren Valentín González (”El Campesino”).¹⁹

En annan känd ”dissident” var Fernando Claudín, som under inbördeskriget var ledare för kommunistiska ungdomsförbundet och som senare ingick både i kommunistpartiets centralkommitté och politbyrå. Han uteslöts 1964 efter en konflikt om vilken politik som borde föras i Spanien. Hans stora arbete *Krisen i den kommunistiska rörelsen* innehåller ett speciellt kapitel om den spanska revolutionen, [Den olägliga revolutionen \(Spanien 1936-1939\)](#), där han bl a skarpt tar avstånd från behandlingen av POUM.

Om vi övergår till dem som *inte* blev ”avfallingar”, så kan vi konstatera att det spanska kommunistpartiets generalsekreterare, Santiago Carrillo, från och med 1974 vid flera tillfällen tog avstånd från de anklagelser och den repression som riktades mot POUM under inbördeskriget.²⁰

Kulmen på denna utveckling är det officiella uttalande som gjordes i december 1989 i PSUCs tidning *Treball*. (PSUC – det katalanska kommunistpartiet – var under inbördeskriget drivande i förföljelserna av POUM). Inte nog med att uttalandet tar avstånd från repressionen av POUM, man deklarerar t o m att den av stalinisterna mördade ”Andreu Nin intar en hedersplats bland den katalanska vänsterns ledare under detta århundrade” (!!!!). En ganska avsevärd förändring, eller hur? Från spion och fascistagent till en hedersplats bland vänsterns ledare i Katalonien....²¹

Och som kronan på verket noterar vi sinnesförändringen hos den franske stalinisten Georges Soria, som under inbördeskriget var korrespondent för franska kommunistpartiets dagstidning *L'Humanité*, och Komintern-tidskriften *International Press Correspondence*. Under inbördeskriget hetsade Soria mot POUM i artikel efter artikel. Han bidrog även till svenska *Ny Dag*, som betecknade honom som ”vår specialkorrespondent Georges Soria”: Minst två av *Ny Dags* artiklar om POUM-processen hade Soria som upphovsman (övriga artiklar tillskrevs ”vår korrespondent” och ”Ny Dags korrespondent”, som mycket väl också kan vara Soria).

På 70-talet skrev Soria en bok om spanska inbördeskriget – som på spanska har titeln *Guerra y Revolución en España 1936-1939*, där denne gamle – och så komprometterade stalinist – tar avstånd från förtalet och förföljelsen av POUM, och givetvis mordet på Nin.²²

Sammanfattning

Det finns idag överväldigande bevis för att de anklagelser som riktades mot POUM under inbördeskriget i Spanien och som okritiskt återgavs i skriften TFOV är falska. Att, som ÅK, inte erkänna detta är en skandal (oavsett om det beror på att han inte orkat ta reda på fakta, eller om han bara inte kan förmå sig att erkänna fel).

För att få ett debattklimat där man öppet och utan skygglappar kan diskutera de vitala problem som hänger samman med det stalinistiska arvet, och för att komma framåt, så är det nödvändigt att rensa luften, genom att ta avstånd från och göra upp med sådant som TFOVs avsnitt

¹⁹ Spanska titeln på Hernández' bok var *Yo fui un ministro de Stalin* (Jag var en minister åt Stalin). För mer info om detta, med bl a citat ur Hernández bok, se artiklarna [Rättvisa åt Andreu Nin](#) och [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#).

²⁰ Se artikeln [Rättvisa åt Andreu Nin](#) för exempel.

²¹ För information om bakgrunden till detta uttalande, se artikeln [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#). Om specifikt *Treballs* uttalande, se artikelns not 6. För den som läser spanska finns hela uttalandet, ”Declaración de Treball sobre Andreu Nin”, på Internet, se: < <http://www.fundanin.org/treball.htm> >

²² Om Soria, se artikeln [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#), särskilt not 4.

om Spanien (och faktiskt hela broschyren). Det kanske känns otrevligt för en gammal maoist att behöva göra sådana medgivanden, men det är betydligt värre att av prestigeskäl eller andra skäl fortsätta att hålla fast vid lögnerna. Att undersöka fakta, att erkänna när man haft fel och att ändra uppfattning när man insett detta, det är hedervärt. Att hålla fast vid lögnerna, att ignorera fakta och inte ens göra sig besväret att ordentligt undersöka sådant som det finns anledning att titta närmare på, det är misskrediterande och värt all förakt.

Litteraturlista

Här följer en sammanställning av texter på marxistarkivet som har anknytning till artikeln:

["Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen"](#) – DFFGs antitrotskistiska skrift med mot-skrifter, dokument m m

Noam Chomsky: [Makt och motstånd](#) – de delar som behandlar spanska inbördeskriget

Fernando Claudín: [Den olägliga revolutionen \(Spanien 1936-1939\)](#) – en f d ledande spansk kommunist analyserar den kommunistiska politiken under inbördeskriget

Följande texter handlar mer specifikt om förföljelsen av POUM:

Burnett Bolloten: [Repressionen mot anarkister och POUM under spanska inbördeskriget](#)

Martin Fahlgren: [Rättvisa åt Andreu Nin](#) och [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) – Om POUMs mest kände ledare och hans öde (den andra artikeln bygger till stor del på material från de sovjetiska arkiven).

[Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#)

[Processen mot POUM - Artiklar ur Ny Dag \(SKP:s dagstidning\)](#)

[Socialistiska Partiet och POUM](#) – Artiklar ur Socialistiska Partiets dagstidning *Folkets Dagblad* under det händelserika och i många avseenden ödesdigra första halvåret 1937 (dvs behandlar händelserna innan repressionen mot POUM satte igång på allvar).

Och så slutligen: För en kritisk granskning av POUMs politik, utifrån en *icke-stalinstisk* utgångspunkt, se Andy Durgan [Marxism, krig och revolution: Trotskij och POUM](#).